

AKO ŤAŽKÉ JE

ZAMESTNAŤ CUDZINCA

6

2018

RADOVAN ĎURANA

radovan.durana@iness.sk

Litovský inštitút LFMI vydal štúdiu o zamestnávaní cudzincov. Na tejto štúdii sa podieľalo ďalších 5 výskumných organizácií, vrátane INESS. Cieľom publikácie bolo sumarizovať závery existujúcej odbornej literatúry s ohľadom na dopady zamestnávania cudzincov z tretích krajín a posúdiť regulačnú a byrokratickú záťaž ich zamestnávania. Nasledujúci text predstavuje výťah najdôležitejších zistení a návrhov. Podrobná analýza aj so zdrojmi na vedecké štúdie je v [originálnej publikácii](#) v anglickom jazyku.

Zhrnutie

- Slovenskí zamestnávateľia majú problém s nedostatkom pracovnej sily a dôchodkový systém čelí procesu starnutia. Toto sú dva základné dôvody, kvôli ktorým už nestojí otázka „či“ zamestnávať cudzincov, ale „ako“.
- Ekonomickí migranti zriedka vytlačajú z trhu práce miestnu pracovnú silu. Pristáhovalci skôr dopĺňajú existujúcu pracovnú silu a vytvárajú príležitosti pre rast a prinášajú potrebné zručnosti.
- Zamestnávania cudzincov je spojené so zbytočnou a komplikovanou byrokraciou, ktorú je možné zjednodušiť a zrýchliť tým proces vybavovania žiadostí
- Limity pre zrýchlené prijímanie cudzincov do zamestnania poškodzujú zaostávajúce regióny Slovenska
- Agendu zamestnávania cudzincov by mali mať na starosti primárne civilné orgány, nie policajný zbor

Ekonomické dopady zamestnávania cudzincov z tretích krajín

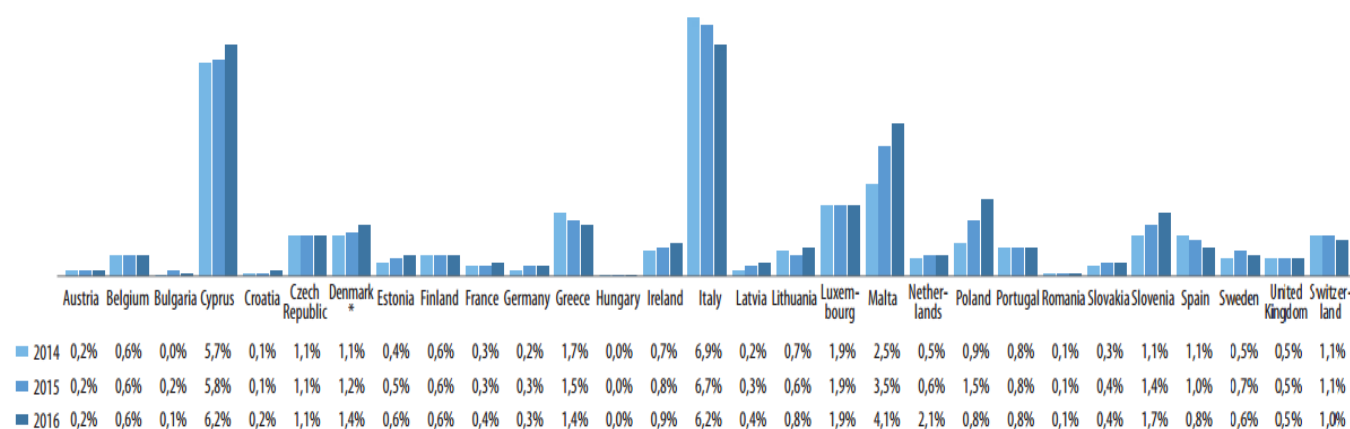
- Ekonomickí migranti zriedka vytlačajú z trhu práce miestnu pracovnú silu. Pristáhovalci skôr dopĺňajú existujúcu pracovnú silu a vytvárajú príležitosti pre rast a prinášajú potrebné, často chýbajúce zručnosti.
- Zahraniční pracovníci znižujú nerovnováhu v miestnych ekonomikách tým, že naplňujú dopyt po pracovných silách, ktoré miestna ekonomika nedokáže poskytnúť, alebo obsadzujú pracovné miesta, o ktoré nemá lokálna pracovná sila záujem.
- Pristáhovalci obsadzujú horšie platené pracovné miesta alebo dostávajú nižšiu odmenu v porovnaní s miestnou pracovnou silou, nejde však o dumping nízkymi mzdami. Ich nízke mzdy sú často dôsledkom regulačnej a byrokratickej záťaže pracovného trhu.
- Pristáhovalci vysokokvalifikovanej pracovnej sily znižuje politickú atraktivitu pristáhovalckej témy. Bolo by ale neefektívne umožniť pristáhovalcovi len vysoko kvalifikovanej pracovnej sily, najmä ak hospodárstvo vytvára dopyt po množstve kvalifikácií a profesií.
- Európania majú tendenciu nadhodnocovať podiel pristáhovalcov vo svojich krajinách (viď graf 3). V 19 členských štátoch EÚ verejnosť až dvojnásobne preceňuje skutočný podiel pristáhovalcov. To poskytuje určité vysvetlenie, prečo je imigrácia politicky populárna napriek jej malému hospodárskemu dopadu.
- Hoci migrácia nie je jediným riešením hospodárskych problémov Európy, mohla by to byť čiastočná reakcia na nedostatok pracovných síl a zručností na trhu.
- Neexistuje žiadna korelácia medzi mierou nezamestnanosti a počtom štátnych príslušníkov krajín s pôvodom mimo EÚ v rôznych členských štátoch. Počet povolení vydaných na prácu nemá vplyv na vývoj nezamestnanosti v danej krajine.
- Viaceré krajiny strednej a východnej Európy strácajú pracovnú silu a nie sú schopné ju doplniť pracovníkmi z krajín mimo EÚ; tieto krajiny by mali zvážiť prijatie väčšieho počtu pracovných síl z krajín, ktoré nie sú členmi EÚ, lebo budú dlhodobo čeliť hospodárskym výzvam.
- Regulácia prijímania štátnych príslušníkov z krajín mimo EÚ je príliš zaťažujúca a ekonomicky nákladná a vyžaduje optimalizáciu súčasných procesov. Prečo na Slovensku trvá 3 mesiace to, čo v Estónsku dva a v Poľsku obyčajne len jeden?

Dôležité porovnania

Vo väčšine krajín EÚ predstavujú zamestnaní občania tretích krajín len minimálny podiel na aktívnej populácii. To prirodzene definuje aj zanedbateľný efekt pracovnej migrácie na miestny pracovný trh.

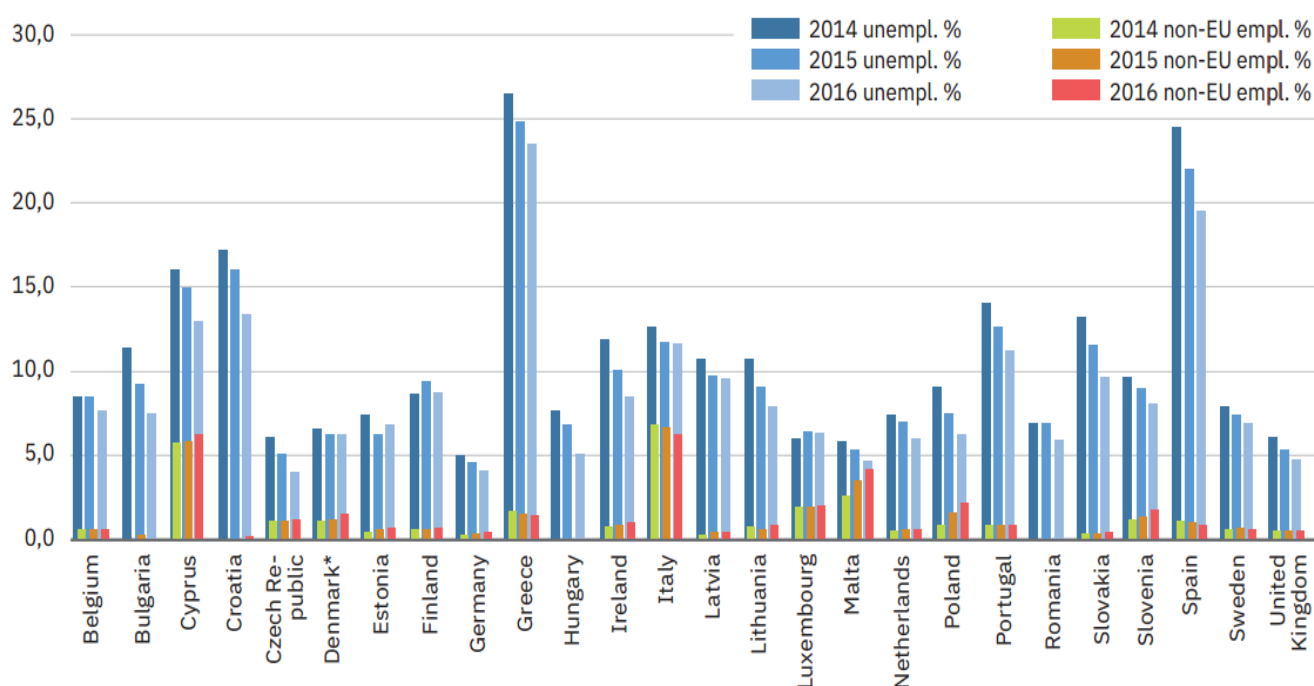
Graf 1: Podiel zamestnaných občanov z krajín mimo EÚ na aktívnej populácii, rok 2016

Zdroj: Eurostat

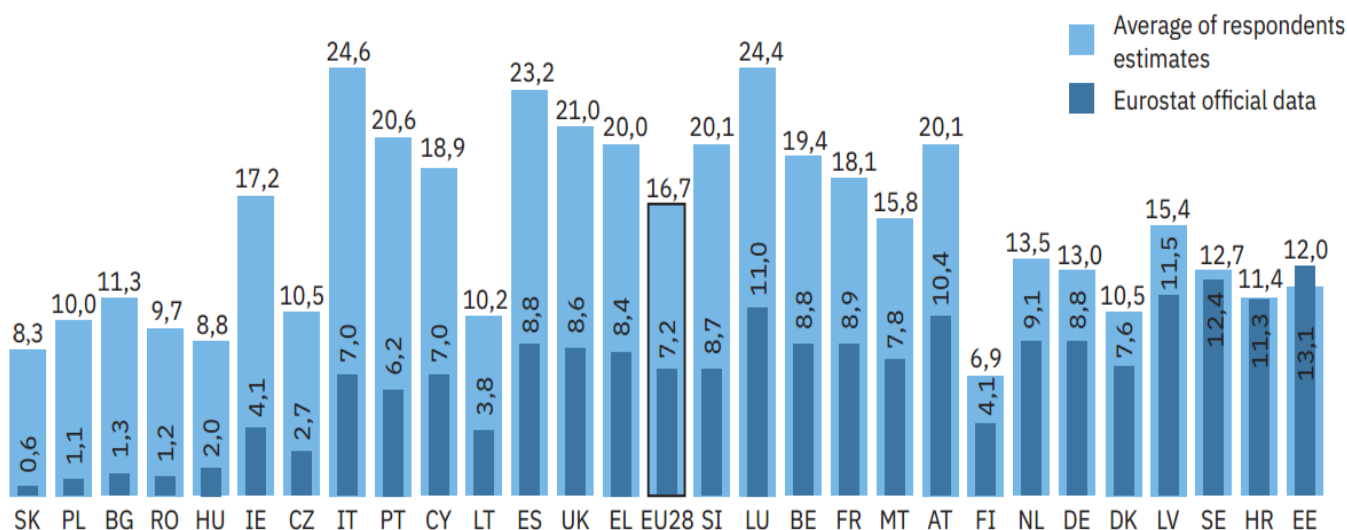
Nízka miera zamestnávania cudzincov z týchto dôvodov nevytvára tlak na zvyšovanie miery nezamestnanosti. Viaceré krajiny, napr. Poľsko, Slovinsko, Írsko ale aj Slovensko ukazujú, že s rastúcim podielom zamestnancov z tretích krajín môže súčasne klesať miera nezamestnanosti.

Graf 2: Miera nezamestnanosti a podiel prisťahovalcov na aktívnej pracovnej sile
Zdroj: Eurostat (podiel zamestnaných non-EU pracovníkov na aktívnej populácii)

Európania majú tendenciu nadhodnocovať podiel prisťahovalcov vo svojich krajinách. V 19 členských štátoch EÚ verejnosť až dvojnásobne preceňuje skutočný podiel prisťahovalcov. Najviac nadhodnocujú podiel prisťahovalcov Slováci. To poskytuje určité vysvetlenie, prečo je imigrácia politicky populárna napriek jej malému hospodárskemu dopadu.

Graf 3: Odhad verejnosti a oficiálny podiel prisťahovalcov na celkovej populácii
Zdroj: Eurobarometer 469, EK 2018

Poplatky na Slovensku v súvislosti s vydávaním pracovného povolenia sú výrazne vyššie ako napr. v zahraničí. Aj výška poplatku pritom ovplyvňuje to, v ktorej krajine sa šikovný cudzinec usadí. Napr. žiadosť a vydanie povolenia na pobyt z dôvodu podnikania stojí v Českej republike cca. 100€, kým na Slovensku 236,5€.

V nasledujúcej tabuľke je prehľad požiadaviek a kritérií, ktoré sú testované národnými úradmi pri vydávaní povolení na prácu, či podnikanie.

Požiadavky, kritéria a štandardy uplatňované pri zamestnávaní občanov z tretích krajín								
	Litva	Estónsko	Poľsko	Česká republika	Slovensko	Bulharsko	Dánsko	Švajčiarsko
Zdravotný stav/zdravotné poistenie	nie	áno	nie	áno	áno	áno	nie	nie
Občianstvo/Národnosť	áno	nie	áno	nie	nie	áno	áno	áno
Zručnosti a ich úroveň	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Investície	áno	áno	áno	nie	nie	nie	nie	nie
Výška mzdy	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	nie
Mzda minimálne vo výške lokálnej mzdy	áno	áno	áno	nie	nie	áno	áno	Áno
Ubytovanie	áno	áno	áno	áno	áno	áno	nie	nie
Požiadavky na víza	áno	áno	áno	áno	áno	áno	nie	nie
Povolenie pobytu	áno	áno	áno	áno	áno	áno	nie	nie
Pracovné povolenie	áno	nie	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Nedostatok domácich uchádzačov o miesto po oznámení voľného pracovného miesta	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Ostatné	nie	Kvóty na počet prisťahovalcov	nie	nie	nie	nie	nie	Kvóty na počet obyvateľov z krajín mimo EÚ

Návrhy na zmeny v slovenskej legislatíve zamestnávania cudzincov

V súvislosti s vyššie uvedenými zisteniami navrhujeme nasledujúce zmeny, ktoré majú za cieľ odstrániť zbytočnú byrokraciu pri prijímaní zahraničných zamestnancov a tak zvýšiť atraktivitu slovenského pracovného trhu. Uvedené návrhy majú charakter dlhodobých investícií do zlepšenia, ako aj jednoduchých opatrení, ktoré je možné implementovať okamžite. Zároveň je potrebné zdôrazniť, že uvedená problematika sa týka len byrokracie prístupu na slovenský trh práce, nie trhu práce ako takého, ktorý je spoločne pre zahraničných aj domácich zamestnancov regulovaný inými zákonmi. Flexibilita zamestnávania sme sa venovali v publikácii Index pružnosti zamestnávania 2018.

11 návrhov na zmenu:

- › Elektronizácia žiadostí o udelenie prechodného pobytu/ povolenia na prácu - možnosť elektronického podania žiadosti, elektronická kontrola procesu spracovania žiadosti (príklad z Kanady).
- › Online objednávanie (rezervácia času), ak je návšteva nutná (cudzinecká polícia / ambasády/zastupiteľstvá v zahraničí; príklad z ČR).
- › Zníženie poplatkov súvisiacich s vydaním povolenia k pobytu/ na prácu max. na priemernú výšku vo V3 (prípadne úroveň v ČR), zrušiť poplatok za vydanie samotného povolenia, ak bol zaplatený poplatok za spracovanie žiadosti.
- › Zrušenie hranice 5% miery nezamestnanosti v okrese ako podmienky pre zrýchlený postup pri vydávaní povolenia k práci. „Ochranu“ trhu práce pred obavou z mzdového dumpingu efektívne zabezpečuje pravidlo uplatňované pri výbere pozícií s nedostatkom pracovnej sily (na jedno voľné miesto pripadá menej ako jeden uchádzač). Pravidlo 5% miery nezamestnanosti v okrese zbytočne znevýhodňuje podnikateľov v takýchto okresoch, ktorí tiež čelia nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily, ako zamestnávateľa v rozvinutejších okresoch.
- › Obmedzenie požiadavky na notársky overené preklady dokumentov o vzdelaní uchádzačov - kvalifikácia prisťahovalca je kľúčová pre zamestnávateľa, nie pre štát.
- › Výhládovo presunúť agendu evidencie občanov z policajného zboru na civilné orgány ministerstva vnútra.
- › Zrušenie osobných pohovorov s uchádzačmi na ambasádach/zastupiteľstvách SR v zahraničí - záujemca má splniť vopred dané kritériá, rozhodnutie o žiadosti by nemalo závisieť od subjektívneho posúdenia úradníka.
- › Zrušenie požiadavky na lekárske posudky (neinfekčnosť), respektíve ich ponechanie len na odôvodnené prípady (podobne ak v ČR).
- › Zrušenie limitu zostatku (20 tis. Eur) na účte na podnikanie pre prisťahovalcov na Slovensku - vzťahuje sa na nich obchodný zákonník, tak ako na lokálnych podnikateľov.
- › Zrušenie požiadavky na ziskovosť firmy prisťahovalca pre predĺženie povolenia na pobyt na podnikateľské účely.
- › Uplatňovanie pravidla, podľa ktorého polícia nemôže vyžadovať informácie, ktoré sú už v inom verejnom registri.

INESS Inštitút ekonomických a spoločenských analýz sa podieľal na príprave spoločnej publikácie s názvom *LABOUR MIGRATION AND FLEXIBILITY OF REGULATION FOR EMPLOYING NON-EU NATIONALS*, dostupnej na tejto adrese: <http://goo.gl/HHzR1G>. Publikácia vznikla na základe spolupráce s s litovským inštitútom LFMI, inštitútom IME z Bulharska, CETA z Českej republiky, FOR z Poľska, a EBS z Estónska. Projekt podporila švajčiarska nadácia Rising Tide Foundation.

Zdroje

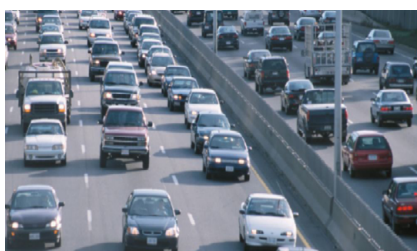
Labour Migration And Flexibility Of Regulation For Employing Non-Eu Nationals, <http://goo.gl/HHzR1G>

Index pružnosti zamestnávania <http://www.iness.sk/sk/index-pruznosti-zamestnavania-2018>

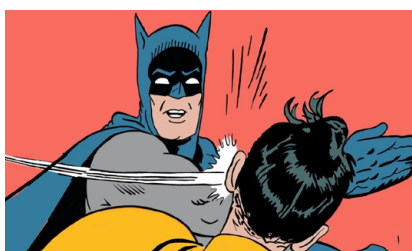
Radovan Ďurana po ukončení Fakulty manažmentu UK v Bratislave so špecializáciou finančný manažment pracoval v komerčnej banke v zahraničí ako analytik. Oblasťou jeho záujmu sú verejné financie, sociálny systém. Už niekoľko rokov vedie vzdelávací projekt Cena štátu. Pôsobí aj ako fellow francúzskeho IREF.

Aktuálne publikácie

EVIDENCIA VOZIDIEL

Hodiny strávené na Dopravných inšpektorátoch čakaním sú už súčasťou moderného folklóru. Tieto nenáročné úkony sa pritom dajú rýchlo a lacno zjednodušiť, čo by ušetrilo čas občanov, ale aj verejné financie. Píšeme o tom v publikácii **Efektívnejšia a lacnejšia evidencia vozidiel**.

DVE TVÁRE A JEDNA FACKA

Ministerstvo práce zvoláva pravidelne tlačovky, aby sa pochválilo klesajúcou nezamestnanosťou. Tá skutočne klesla na rekordné minimá. Je to však zásluha vlády? Ako sme na tom v porovnaní s inými krajinami? Viac o nezamestnanosti v INESS na tému **Dve tváre a jedna facka trhu práce**.

VIAC A NOVÉ ZDROJE ROZPOČET EÚ NEPOTREBUJE

INT **Viac a nové zdroje rozpočet EÚ nepotrebuje** je výsledkom pripomienkovania návrhu Európskej komisie na zmeny vo financovaní rozpočtu EÚ. V ňom komisia reaguje na vystúpenie Spojeného Kráľovstva a výpadok čistého prispievateľa.